

Pieśń II, 13 (Ille et nefasto te posuit die...)

HORACY

Pieśń II, 13 (Ille et nefasto te posuit die...)

DO DRZEWA¹

TEŁUM. MARCELI MOTTY

Kto cię pierwszy zasadził, w dniu to złowrogim zrobił,
świętokradzką cię także ręką, o drzewo, wnukom
wyhodował na zgubę

i na całej tu wioski sromotę².

Uwierzyłbym, że taki człowiek własnemu ojcu
kark już skręcił i w nocy świętą komnatę zbryzgał
gościa swego posoką.

Kto tam ciebie, ponure ty drzewo,
coś na głowę niewinną pana się zwalić miało,
na mym polu postawił, pewno kolchidzkich jadów³
i wszystkiego się dotknął,

co gdziekolwiek jest grzechem i zbrodnią.
Czego trzeba unikać, tego się ustrzec każdej
chwili, trudne zaiste dla nas zadanie! Wstręt ma
do Bosforu⁴ punicki⁵

żeglarz, ślepych skądinąd się losów
nie lękając, a żołnierz boi się strzały Partów⁶,
ich ucieczki tak nagłej⁷, Partów zaś straszny siła
Rzymian, straszą kajdany⁸...

Ale zmiatał narody i zmiatać
będzie nagły gwałt śmierci. Wszak już widziałem niemal
państwo czarnej królowej⁹, sądy Eaka¹⁰ oraz
dusz pobożnych siedziby

Zło, Drzewo

Strach

Śmierć

¹*Do drzewa* — Podtytuł skrócony decyzją redakcyjną. Pełne brzmienie: *Do drzewa, które nagłym wywrotem byłoby go zgniotło.* [przypis edytorski]

²*sromota* (daw.) — wstyd. [przypis edytorski]

³*kolchidzkich jadów* — mieszkańcy Kolchidy (kraj historycznej na terenie obecnej Gruzji) słynęli z czarów, które starożytnym kojarzyły się również z trucicielstwem. [przypis edytorski]

⁴*Bosfor* — cieśnina oddzielająca Europę od Azji, łączy Morze Czarne z Morzem Marmara, jest położona między Półwyspem Bałkańskim a Azją Mniejszą. [przypis edytorski]

⁵*punicki* — fenicki; Fenicjanie, którzy założyli Kartaginę, byli znani jako wyśmienici kupcy. [przypis edytorski]

⁶*Partowie* — lud zamieszkujący tereny na pld. od Morza Kaspijskiego, tworzący od ok. 238 p.n.e. do 226 n.e. państwo, z którym Rzym prowadził wojny od I w. p.n.e. [przypis edytorski]

⁷*ich ucieczki tak nagłej* — pozorowany odwrót konnych łuczników był często stosowanym elementem partyjskiej sztuki wojennej; w starożytności istniało nawet powiedzenie „partyjska strzała”. [przypis edytorski]

⁸*Partów zaś straszny siła Rzymian, straszą kajdany* — tłumacz jednocześnie pokazuje dwie możliwości przetłumaczenia łac. słowa *robur*. [przypis edytorski]

⁹*czarna królowa* (mit. rzym.) — Prozerpina, córka Cerery. Porwał ją i poślubił Pluton, bóg krainy umarłych. Prozerpina co roku wracała do matki na lato, a opuszczała ją na zimę; tak mitologia tłumaczyła następstwo pół roku. Odpowiednikiem Prozerpiny w mit. gr. jest Kora-Persefona. [przypis edytorski]

¹⁰*Eak* a. *Ajakos* (mit. gr.) — król Myrmidonów (ludu zamieszkującego Eginę), po śmierci wraz z Minosem i Radamantym sędził w Hadesie dusze zmarłych. [przypis edytorski]

i Safonę¹¹ na lutni eolskiej
 skargi głoszącą przeciw dziewicom swego miasta,
 Alceuszu¹², i ciebie, któryś te straszne klęski
 morza, wojny, ucieczki
 dźwięczniej prątkiem¹³ twym złotym odbijał.
 Śpiew obojga, świętego godzien milczenia, w duszach
 zmarłych wzbudza podziwy; wieści o bitwach jednak,
 o tyranach wygnanych
 chciwiej tłumy chwytają swym uchem.
 Jakże dziwić się nad tym, skoro stugłowy potwór¹⁴,
 osłupiony pieśniami, czarne swe uszy spuszcza,
 a wplecione w Eumenid¹⁵
 włosy żmije spoczynkiem się cieszą.
 Nawet słynny Prometeusz¹⁶, razem z Pelopsa ojcem¹⁷,
 brzmieniem miłych tych śpiewów w ciężkich się zwodzą troskach
 i nie myśli już Orion¹⁸
 lwy i rysie tchórzliwe popędzać.

¹¹*Safona* — grecka poetka liryczna z przełomu VII i VI wieku p.n.e., autorka głównie poezji miłosnej, często sugerującej jej miłość do kobiet. [przypis edytorski]

¹²*Alceusz* a. *Alkajos* (ok. 620 p.n.e.–ok. 550 p.n.e.) — grecki poeta liryczny z Mityleny na wyspie Lesbos, część życia z powodu udziału w spisku przeciw tyranowi Myrsylosowi spędził na wygnaniu; dużą część jego dzieła stanowiła poezja polityczna. [przypis edytorski]

¹³*prątek* — zdrobnienie od: pręt; chodzi o tzw. plektron, odpowiednik kostki gitarowej, za pomocą którego w starożytności grano na lutni. [przypis edytorski]

¹⁴*stugłowy potwór* — przesadnie opisany Cerber, trzygłowy pies, pilnujący bram podziemnej krainy zmarłych. [przypis edytorski]

¹⁵*Eumenidy* (mit. gr.) — Erynie (zwane dla przebłagania srogich bóstw Eumenidami, tj. „Dobroczyńnymi”) były wysłanniczkami Fatum, mścicielkami tropiącymi zbrodniarzy; przedstawiane były z wężami we włosach i skrzydłami. [przypis edytorski]

¹⁶*Prometeusz* (mit. gr.) — jeden z tytanów, dobroczyńca ludzi (w niektórych wersjach mitów także twórca ludzkości); wykradł ogień z Olimpu, by ludzie mogli się przy nim ogrzać i przyrządzać pieczone potrawy; nauczył ich również metalurgii, uprawy roli, kowalstwa, budownictwa, ujarzmiania sił przyrody oraz czytania i pisanie, a także podstępnie sprawił, że władca bogów wybrał na ofiarę dla bogów niejadalne części zwierząt: tłuszcz i kości; Zeus ukarał Prometeusza za kradzież ognia i zuchwalstwo, każąc przykuć go do skały na Kaukazie, gdzie codziennie sęp wyjadał mu wątrobę, odrastającą w ciągu nocy; z kaźni tej uwolnił Prometeusza Herakles. [przypis edytorski]

¹⁷*Pelopsa ojciec* (mit. gr.) — Tantal, król lidyjski, syn Zeusa, słynny ze swojego ogromnego bogactwa oraz ze strasznej kary, jaką nałożyli na niego bogowie. Z powodu swojego boskiego pochodzenia był zapraszany na uczyty bogów; zdradzał ludziom boskie sekrety i żeby wypróbować wszechwiedzę bogów podał im na uczyty ciało swego syna, za co został strącony do Tartaru, gdzie cierpiał męki: pragnienie, stojąc w wodzie, która opadała, gdy się nachylał, oraz głód, nie mogąc dosięgnąć zwisających z drzewa owoców, zaś nad jego głową chwał się głąz, grożąc zmiżdżeniem. [przypis edytorski]

¹⁸*Orion* (mit. gr.) — olbrzym, syn Euriale (jednej z trzech siostr Gorgon) i Posejdon a. Hyricusa z Beocji, brat Polifema; myśliwy beocki o wielkiej sile, urodzie i wroście; prześladowca Plejad i Hiad (nimf-zwiastunek dobrej i złej pogody), za próbę zgwałcenia bogini Artemidy zginął ukąszony przez wielkiego skorpiona (odwzorowanie tego mitu widzieli staroż. Grecy w konstelacjach gwiazd). [przypis edytorski]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z **Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur**.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na **Licencji Wolnej Sztuki 1.3**. Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w **Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur**. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/do-drzewa>

Tekst opracowany na podstawie: Horatius Flaccus, Quintus (65-8 a. C.), Horacego ody, epody, satyry i listy, tłum. Motty, Marceli (1818-1898), Poznań 1896

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Narodową z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BN.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Kopeć-Gryz, Marcin Koziej, Marta Niedziałkowska, Paweł Kozioł.

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: **szczegóły na stronie Fundacji**.